

Repere istorice și lingvistice privitoare la cuvântul „Crăciun”

Article history:

Received: 30.10.2025

Accepted: 22.12.2025

Available online: 31.12.2025

<https://doi.org/10.56177/eon.6.4.2025.art.16>

CC BY-NC 4.0

Dan Alexandru STREZA

Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”,

Universitatea Lucian Blaga din Sibiu

dan.streza@ulbsibiu.ro

TITLE: “Historical and linguistic insights into the word «Christmas»”

ABSTRACT: The origin of the word “Crăciun” (the Romanian name for Christmas) has generated numerous controversies for almost two centuries, being regarded as a term unique to the Romanian linguistic area and difficult to explain etymologically. Scholars have proposed multiple hypotheses, ranging from Latin origins (*incarnatio*, *crastinus*, *calatio*, *creatio*), to Slavic, Indo-European, Albanian sources, or even mixed theories. Some explanations connect the word to the winter solstice, to pre-Christian symbolism, or to folk traditions associated with the winter log. The creation hypothesis, although officially adopted by many philologists, raises linguistic and theological objections and has been contested because of possible doctrinal implications. Other theories, such as “crai-ciun” or those referring to an ancient Slavic deity, are considered fanciful or insufficiently supported. The most original and coherent modern interpretation is based on the James Frazer’s Myth of the Golden Bough, which argues that the term derives from an ancient celebration linked to mistletoe, a plant with sacred and healing properties, venerated in the context of the solstice. This pre-Christian tradition would later have overlapped with the celebration of the Nativity of the Lord. Despite extensive research, there is no unanimously accepted solution, and “Crăciun” remains a term marked by local particularities, with deep cultural and historical roots in the Carpathian–Danubian region.

KEYWORDS: Christmas, etymology, solstice, traditions, mistletoe, Golden Bough.

REZUMAT: Originea cuvântului „Crăciun” a generat numeroase controverse timp de aproape două secole, fiind considerat un termen unic în spațiul românesc și greu de explicat etimologic. Cercetătorii au propus multiple ipoteze: de la origini latine (*incarnatio*, *crastinus*, *calatio*, *creatio*), la surse slave, indo-europene, albaneze sau chiar teorii mixte. Unele explicații leagă cuvântul de solstițiul de iarnă, de simboluri precreștine sau de tradiții populare asociate butucului de iarnă. Ipoteza *creatione*, deși adoptată oficial de mulți filologi, ridică obiecții lingvistice și teologice, fiind contestată pentru posibile implicații doctrinare. Alte teorii, precum „crai-ciun” sau cea referitoare la o veche zeitate slavă, sunt considerate fanteziste sau insuficient argumentate. Cea mai originală și coerentă interpretare modernă este teoria Crăcilor de Aur, care susține că termenul provine dintr-o străveche sărbătoare legată de vâsc, plantă cu proprietăți sacre și vindecătoare, venerată în contextul solstițiului. Această tradiție precreștină s-ar fi suprapus ulterior cu celebrarea Nașterii Domnului. În ciuda numeroaselor cercetări, nu există o soluție unanim acceptată, iar „Crăciun” rămâne un termen marcat de particularități locale, cu adânci rădăcini culturale și istorice în spațiul carpato-danubian.

CUVINTE-CHEIE: Crăciun, etimologie, solștițiu, tradiții, vâsc, Creanga de aur.

Forma cu totul specială a cuvântului *Crăciun* din limba română a fost subiectul multor controverse și discuții, datorate caracterului absolut original al termenului pe care poporul român l-a ales pentru denumirea Sărbătorii Nașterii Domnului Iisus Hristos. Din nefericire, originea acestui termen este încă nelămurită, deși, de-a lungul a aproape 200 de ani de când au început discuțiile pe această temă, s-a prezentat un număr impresionant de cuvinte și expresii, fiecare dintre acestea fiind considerate de către propunătorii lor, etimologia veridică a acestui termen.

Numeroși filologi și lingviști au pornit de la existența unui termen similar în limbile slave învecinate, și l-au considerat un termen slav. Replicile celor care susțineau latinitatea termenului au fost prompte, categorice și nu puține la număr. Cercetătorii care nu s-au lăsat convinși nici de originea slavă, nici de cea latină, s-au îndreptat fie spre un filon grec, fie spre o limbă indo-europeană, astăzi stinsă.

Dintre varietatea de soluții propuse, merită amintite următoarele încercări de a explica etimologia cuvântului *Crăciun*:

1. *Incarnatio-onis* (lat. Încarnare, întrupare), este cea mai veche sugestie etimologică indicată de episcopul greco-catolic, Ioan Bob, în anul 1822, ¹ etimologie preluată și de autorii *Lexiconului de la Buda* tipărit la 1825.²
2. *Crastinus-um* (lat. Ziua de mâine), este opinia lui Bogdan P. Hașdeu, ce face referire la obiceiul de colindat din ajunul Sărbătorii.³
3. *Crac-un*, cu înțelesul de „încrângătura anului care pierie cu cel care se naște”, e un termen indo-european, în legătură cu solstițiul de iarnă, cu nașterea soarelui, iar nu cu nașterea lui Iisus, adoptat în urma suprapunerii Sărbătorii Nașterii peste obiceiurile păgâne, după cum susține N. Cruceru.⁴
4. *Kerçuni*, ce înseamnă butuc sau buturugă în albaneză, este indicat ca origine a cuvântului *Crăciun*, de Eqrem Çabej,⁵ iar opinia sa a fost preluată de lingviștii filo-slavi, care, pornind de la un termen similar – *kračun*, care desemnează la sârbi „ziua butucului” când se ardea un „butuc de Crăciun” – includ acest termen în categoria cuvintelor slave intrate în limba română.⁶
5. *Crăciun*, ar fi, se pare, numele unui vechi zeu slav, sărbătorit în perioada solstițiului de iarnă, în opinia lui Nicolae Iorga.⁷
6. *Calatio -nis*, (lat. Chemare) e termenul etimologic propus de Pericle Papahagi.⁸ Acest cuvânt se referă la chemarea poporului de către preoții păgâni, în prima zi a fiecărei luni, pentru comunicarea sărbătorilor din luna respectivă, când se aduceau și jertfe. *Calatio* era prin urmare o sărbătoare lunară păgână, iar cea mai importantă era cea de la începutul anului, 1 ianuarie, când se anunțau și sărbătorile mobile de peste an. Această ipoteză etimologică, preluată și de Vasile Pîrvan, pornește de la contextul istoric al instituirii sărbătorii Nașterii Domnului, prăznuită la început în Răsărit la 6 ianuarie, odată cu Botezul Domnului sau Epifania, și atribuie acestei zile o presupusă comunicare către credincioși a sărbătorilor variabile de peste an, în mod similar *Calatiei* păgânilor. Și așa ar fi fost denumită Sărbătoarea Nașterii Domnului, *Calatione*, iar acest cuvânt ar fi suferit modificări lingvistice în limba poporului român, prin rotacizarea consoanei intervocalice „l”, și contracția silabică pentru o pronunție mai facilă rezultând o metamorfoză fonetică uimitoare: *calatione* – *caraciun* – *crăciun*.⁹
7. *Creatio-ne* (lat. Creație) este etimonul cel mai renumit în prezent, fiind indicat pentru prima oară de Aron Densușianu în 1894¹⁰, preluat apoi de numeroși cercetători și filologi precum Ovid Densușianu, Petre Caraman, Alexandru Rosetti, Alexandru Graur ș. a., și consemnat apoi oficial în majoritatea dicționarelor limbii române.¹¹

¹ Ioan Bob, *Dicționarul românesc, latinesc și unguresc*, tom. I, (Cluj, 1822-1823), 234.

² Samuel Micu-Klein, Petru Maior, P., *Dicționar românesc-latinesc-unguresc-nemțesc*, (Budapesta, 1825).

³ Bogdan P. Hașdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, I, Editura Minerva, (București, 1972), 436-437.

⁴ Pr. Ion Ionescu, „Despre originea și înțelesul cuvântului *Crăciun* în limba română”, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 11-12 (1971), 822.

⁵ Eqrem Çabej, „*Crăciun*”, în: *Studii și cercetări lingvistice*, Editura Academiei, XII, (1961), 313-317.

⁶ Sorin Paliga, *Thracian and Pre-Thracian Studies*, (Bucharest, 1999), 46-47. Ipoteza însă nu este plauzibilă, datorită faptului că termenul *Kracun* apare la slavi numai în vecinătatea ținuturilor locuite de români. Cf. Petru Caraman, *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi*, (Iași, 1931), 390.

⁷ Nicolae Iorga, *Istoria românilor*, vol. II, (București, 1936), 112-113.

⁸ Pericle Papahagi, „*Sur Crăciun «Noel»*”, în: *Langue et littérature, Bulletin de la Section Littéraire*, vol. III, nr. 1 și 2, (București, 1946), 10-12.

⁹ Vasile Pîrvan, *Contribuții epigrafice la Istoria creștinismului daco-roman*, (București, 1911), 109-113. Ipoteza a fost combătută printre alții de academicianul Al. Graur, care spune între altele, că deși, din punct de vedere fonetic, cu unele rezerve, ar fi acceptabilă, totuși, din perspectivă semantică, lucrurile se complică, „pentru că sărbătoarea Crăciunului nu e la zi întâi și nu presupune nici o chemare” cf. Alexandru Graur, „*Crăciun*”, în: *România Literară*, anul III, nr. 2, (66), (1970), 14.

¹⁰ Aron Densușianu, *Istoria limbei și literaturii române*, Editura II-a, (Iași 1894), 111.

¹¹ Referitor la acest termen, cercetătorul Petre Caraman, scrie: „Credem că etimologia cea mai probabilă este creație...”, iar în notă adaugă: „Dintre toate propunerile ce s-au făcut până acum...”, este cea mai preferabilă, atât din punct de vedere fonetic, cât și semantic”. (Petre Caraman, *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă...*, 34). De asemenea etimonul *creatio-onis* este menționat în *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei Române, (București, 1958), 195; precum și în *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei Române, (București 1975), 206. În același timp, *Dicționarul dialectului aromân general și etimologic*, ediția a II-a augmentată, Editura Academiei Române, (București, 1974), 384 - și *Dicționarul de istorie veche a României*, Editura științifică și enciclopedică, (București, 1976), 529 - derivă același termen, din *calatio-onis*. Cf. <https://dexonline.ro/definitie/cr%C4%83ciun> (accesat la 18.12.2025)

Ipoieza aceasta asociază termenul *creatione* reprezintă ziua *creării*, sau nașterii lui Iisus. Însă, deși este poziția oficială a multor filologi și implică a Academiei Române, această etimologie este foarte discutabilă, datorită semnificației Sărbătorii Nașterii Domnului și a implicațiilor dogmatice și doctrinare inerente. Concret, semnificația propriu-zisă a Crăciunului nu este *crearea*, ci *nașterea* lui Iisus Hristos, Mântuitorul, Care este „*născut, iar nu făcut*” (creat), după cum se precizează în Simbolul Crediinței, încă de la primul Sinod ecumenic de la Niceea din 325.¹ Prin urmare, cuvântul acesta sintetizează în sine, cu multă abilitate, întreaga erezie a lui Arie (care îl consideră pe Iisus cea mai desăvârșită creatură a Tatălui), iar aceasta ar fi fost de neacceptat de către Biserica Ortodoxă și de toată lumea creștină din aceste părți.²

Pentru a concilia cele două poziții, cercetarea teologică a propus o soluție de justificare și din punct de vedere semantic a termenului *creatio*, pe linie tradițională-istorică fără lezarea dogmei nașterii Domnului. Astfel, prin acest termen nu trebuie să se înțeleagă *creația* lui Hristos, cum s-a susținut până acum, ci creația din nou sau restaurarea umanității și a lumii, prin venirea Domnului pe pământ.³

Obiecțiile privitoare la această etimologie sunt însă destul de pertinente. Astfel, din punct de vedere lingvistic – substantivul *creatio-ne* este are în limba latină genul feminin, în timp ce cuvântul *Crăciun*, în care ar fi evoluat, este de genul neutru. Prin urmare, e greu de explicat schimbarea de gen, în timp de ce alte substantive feminine, asemănătoare ca structură, și-au păstrat genul în limba română (de ex. : *rogationem* a devenit rugăciune, *inclinationem* a devenit închinăciune).

Apoi, conform legilor fonetice, *creatione* ar avea ca rezultat *creăciune* sau *creciune*, întrucât proveniența terminației accentuate *-un*, din cuvântul *Crăciun* din sufixul *-ne*, din *creatione*, rămâne inexplicabilă și fără precedent.⁴

Crai-ciun, ca sinteză inversată a sintagmei „cinul craiului” este o ipoteză interesantă, necunoscută până acum în literatura de specialitate, ce a fost propusă de Pr. Nicolae Nicolescu-Leordeni în teza sa de doctorat în anul 1987.⁵ Substantivul „crai” este de origine slavă (derivând de slavonescul *krali*) și înseamnă împărat, rege, domnitor, fiind folosit doar cu acest înțeles atât de către scriitorii români în creațiile lor precum și în folclor, cum este cazul în bine-cunoscutul colind *Trei crai de la răsărit*, în care însuși Mântuitorul e numit Crai („Unde s-a născut zicînd/Un Crai mare de curînd”).

Originea termenului „crai” în limba română ca denumire asociată Mântuitorului, este cel puțin la fel de veche ca și primele mențiuni ale cuvântului *Crăciun* asociat Sărbătorii Nașterii Domnului, atestat în sec. al XVII-lea. Astfel, deși cuvântul „crai” nu apare în scrieri bisericești care datează din prima jumătate a secolului al XVI-lea cum sunt *Biblia de la București* (1688), *Tetraevangheliarul* lui Coresi (1561), sau *Psaltirea* Scheiană – acest fapt se datorează probabil tendințelor vremii de curățire a limbii române de slavonismele arhaice bisericești. Termenul în cauză se găsește însă folosit exact în această formă de numeroase ori când e vorba de regi în *Palia de la Orăștie*, prima traducere în limba română a vechilor cărți biblice, Geneza și Exodul, tipărită de fiul diaconului Coresi în 1582. Același termen se găsește cu același înțeles în *Cazania* lui Varlaam (1643), în *Psaltirea în versuri a lui Dosoftei* (1673), precum și în *Noul Testament* tipărit în Alba Iulia sau cetatea Bălgradului (1648).⁶

Privitor la ipoteza etimonului *Crai-ciun*, autorul reușește să demonstreze prima parte acestui termen compus care pierde vocala finală *-i*, și se transformă pentru a fi mai ușor de pronunțat,

¹ În favoarea acestei ipoteze s-a emis o teorie menită să excludă orice implicare a Bisericii în tolerarea termenului: „*Crăciun*” ca denumire eretică a Sărbătorii Nașterii Domnului, întrucât nici ierarhia bisericească, și nici lumea creștină ortodoxă nu ar fi folosit acest termen, ci doar adepții lui Arie, care s-ar fi răspândit pe teritoriile noastre în sec. V-VI, cu ocazia invaziei goților, încreștinați cu influențe ariene. Convertirea la ortodoxie s-ar fi produs în urma contactului cu populația daco-romană, însă, după dispariția arianismului, termenul *Crăciun* s-ar fi păstrat mai departe, ca denumire populară a Sărbătorii Nașterii Domnului. Vezi: Pr. Dumitru BALASA, „Cuvântul românesc *Crăciun* în antroponimie, toponimie, folclor și etimologie”, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 1-2 (1973), 128-129.

² Pr. Nicolae Nicolescu-Leordeni, „*Crăciunul*”, în: *Glasul Bisericii*, nr. 11-12 (1966), 1026-1029.

³ Pr. Ion Ionescu, „*Despre originea și înțelesul cuvântului Crăciun în limba română*”..., 1273-1276.

⁴ Pr. Nicolae Nicolescu-Leordeni, „*Contribuții la clarificarea originii sărbătorii Crăciunului*”, în: *Studii Teologice* nr.3(1987), 73-75.

⁵ *Ibidem*, 10-14.

⁶ *Ibidem*, 10.

comprimându-se în silaba *Cră-*, așa cum s-a întâmplat și în cazul substantivului *crăiță*, care, după Dicționar, e format din cuvântul *crai* + sufixul *-iță*.¹

Cel de al doilea termen al acestei expresii, cuvântul „Ciun”, reprezintă pronunțarea populară a substantivului „cin”, care înseamnă tagmă, grupă, ceată etc (ca de exemplu: cin preoțesc, cin călugăresc, cin ingeresc). Autorul se folosește de un fenomen lingvistic existent în limba română, potrivit căruia, la multe cuvinte care încep cu silaba *ci*, se dezvoltă variante regionale ce adaugă după această silabă, vocala *-u*. De exemplu *cin*, care înseamnă luntre, devine *ciun*, ca și *cin* din cuvântul Crăciun, *citura* devine *ciutură*, *cimbru* - *ciumbru*, *cipic* - *ciupic*, *cimpoi* - *ciumpoi* etc. Astfel, termenul *ciun*, ar fi o metateză a vechiului cuvânt slav *cinu*, iar sensul etimologic al cuvântului Crăciun ar fi *cinul Craiului*, expresie ce desemnează nu numai praznicul propriu-zis de la 25 decembrie, ci întregul ansamblu de sărbători, așa-numitul ciclu al zilelor sfinte, de la Naștere pînă la Botezul Domnului.²

Această teorie etimologică, deși interesantă ca abordare, nu reușește însă să explice inversiunea terminologică și fonetică a celor 2 termeni și prin urmare rămâne una dintre ipotezele „fanteziste”.

Crăci-un - Sărbătoarea crengilor sau crăcilor de aur, reprezintă cea mai interesantă, logică și pertinentă încercare de a explica originea acestui cuvânt și implicit a Sărbătorii populare a Crăciunului, care ar fi fost cu totul străină de tema Nașterii Domnului.³ Această teorie este relativ recentă a fost propusă în urmă cu două decenii de Gabriel Gheorghe, într-un studiu amplu și foarte bine documentat, dar care, din păcate, nu este citat nicăieri în încercările mai mult sau mai puțin științifice de a prezenta istoria etimologiei acestui termen.⁴

În ceea ce privește termenul *Crăciun*, se pare că generalizarea acestuia ca denumire a Sărbătorii Nașterii Domnului s-a făcut foarte târziu, întrucât nu este menționat în nici unul dintre textele religioase românești, din secolele XVI - XVIII. Un caz aparte îl reprezintă atitudinea mitropolitului Antim Ivireanul (canonizat de Biserica Ortodoxă în 1992), care scrie două ample *Cuvinte de învățătură* la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos fără să menționeze acest cuvânt.⁵ Abia în secolul XVIII este menționat sporadic acest cuvânt, într-un text laic intitulat *Ceremonialul Curții Moldovei*, în capitolul: *Obiceiul țărămoniilor ce să fac în zioa de Ajunul Nașterii Domnului Hristos și zioa Nașterii*.⁶ La mijlocul sec. al XVII-lea, este menționat *Crăciun* ca nume al sărbătorii, dar în tot într-un text laic, ceea ce înseamnă că în vorbirea populară sărbătoarea se numea Crăciun, dar în textele religioase ierarhii și preoții s-au abținut să folosească acest nume.⁷

Deși mențiunile documentare sunt sărace și relativ târzii, autorul susține că este vorba de un cuvânt străvechi, datorită faptului că numai cuvintele utilizate de foarte multă vreme în limbă ajung să fie toponime și antroponime sau ca nume unor plante, să formeze expresii populare proverbe, să contribuie la apariția unor superstiții, obiceiuri și leacuri populare. Prin urmare, Crăciunul, ca și Mărțișorul sau Drăgaica, este o sărbătoare românească străveche, iar prezența ei în unele din țările

¹ Nicolescu-Leordeni, „Contribuții la clarificarea originii sărbătorii Crăciunului”..., 76-77.

² *Ibidem*, 15.

³ Gabriel Gheorghe, „Originea cuvântului Crăciun”, în: Idem, *Studii de cultură și civilizație românească*, Editura Fundației Gândirea, (București, 2001), 111-113

⁴ Cel mai recent studiu și mai documentat studiu este: Dana-Luminița Teleoacă, „Sărbătoarea „Nașterii Domnului” la români și la alte popoare europene”, în: *Memoria Ethnologica*, nr. 56 - 57(2015), 88-99. Dintre sursele on-line care prezintă demersul explicării etimologice în discuție, cele mai importante sunt: Prof. Diana Curticăpean, *Studiu privind etimologia cuvântului Crăciun*, <http://www.asociatia-profesorilor.ro/studiu-privind-etimologia-cuvantului-craciun.html>; Pr. Ion Ionescu, *Etimologia cuvântului Crăciun*, <https://www.crestinortodox.ro/craciun/craciun-ortodox/etimologia-cuvantului-craciun-68385.html>; Mihai Vinereanu, *Originea cuvântului Crăciun*, <https://limbaromana.org/revista/originea-cuvantului-cr%26c4%83ciun/>; Pr Ion Ciungu, *Ce știm despre etimologia cuvântului Crăciun în limba română?*, <http://protopopiatavrig.blogspot.com/2011/11/> (linkuri accesate în 18.12.2025)

⁵ Antim Ivireanu, *Didahii*, Editura Litera, (Chișinău, 1998) 117-123 și 185-192.

⁶ Cuvântul *Crăciun* apare numai de trei ori în această scriere într-un fel de comentarii ale autorului, în timp ce denumirea sărbătorii cea mai des utilizată este „zioa nașterii”, cf. Dan Simonescu, *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi*, 1726, Fundația Regele Carol I, (București 1939) 274-279, apud: Gabriel Gheorghe, „Originea cuvântului Crăciun”..., 112.

⁷ Gabriel Gheorghe, „Originea cuvântului Crăciun”..., 113.

limitrofe se datorează faptului că în trecut, în aceste state, au trăit populații românești, care azi sunt mai mult sau mai puțin deznaționalizate.¹

Apoi, pentru a rezolva dilema mențiunii destul de târziu în textele religioase a acestui termen, Gabriel Gheorghe formulează ipoteza că Moș Crăciun ar fi fost o zeităte necunoscută, venerată într-un mod aparte de o un popor care s-a născut creștin, iar Biserica, ar fi încercat să-și apropie sărbătoarea, introducând treptat, elemente creștine în sărbătoarea necreștină a Crăciunului, prăznuită de o populație cu trăire creștină. În acest sens, ar fi apărut în colinde imaginea Bătrânului Crăciun asociată cu evenimentul nașterii lui Iisus, însă Moș Crăciun se pare că este cu mult mai vechi, el fiind deja bătrân la nașterea lui Iisus. Însă, încercările de a-l elimina pe Moș Crăciun din mentalul colectiv, pentru a-l putea înlocui cu Iisus, au fost târzii și fără efect, astfel încât, în tradițiile acestei sărbători, Crăciun rămâne până astăzi un personaj misterios, ce întruchiează bunătatea și lumina.²

Interesant este de asemenea faptul că termenul care denumește această sărbătoare este de uz general numai în limba română, în timp ce în limbile altor popoare creștine, denumirea sărbătorii este direct asociată cu Nașterea Domnului:

- În italiana Natale = nașterea Domnului
- În portugheză - Natal = nașterea Domnului
- În spaniolă Navidad/Natividad = nașterea Domnului
- În provensală Nadal = nașterea Domnului
- În franceză Nativité /Nôel (din lat. natalis) = nașterea Domnului
- În engleză -Nativity/Christmas = nașterea Domnului Hristos

Însă cuvântul *Crăciun* se referea inițial la o sărbătoare străveche, pitorească și bogată în obiceiuri populare, denumită *Sărbătoarea crăcilor de aur*. Aceasta este atestată în multe zone din Europa, dar numai în spațiul de formare a popoarelor europene și-a păstrat numele său primitiv. Este vorba de vâsc, este un arbust, permanent verde-verde gălbui, care crește ca parazit pe diverși arbori (stejar, fag, brad alb, mesteacăn, tei, măr, păr etc.) având numeroase proprietăți curative, precum și valențe magice de factor al vitalității și bunăstării.

Pornind de la mențiunea scriitorului antic Pliniu cel Bătrân, care menționează că Druzii, sacerdoții celți, culegeau iarna într-o anumită noapte, cu mare solemnitate, frunzele și fructele de vâsc, considerate sacre, se presupune că ar fi existat o străveche celebrare păgână a solstițiului de iarnă, răspândită în toată Europa precum și în spațiul românesc. Fiind asociată cu solstițiul de iarnă și implicit cu Sărbătoarea Nașterii Domnului, sărbătoarea crăcilor de aur a devenit o tradiție adiacentă, complementară, numărându-se împreună cu numeroase obiceiuri populare încreștinate, chiar dacă semnificațiile primordiale, multimilenare, s-au diluat ori s-au pierdut.³

De asemenea este foarte interesant faptul că în toată Europa există credința în proprietățile mitice ale vâscului ca remediu și leac universal, ce vindecă bolile copiilor, rănilor și ulcerările, chiar și epilepsia, sterilitatea și alte afecțiuni atât la oameni, cât și la animale. Pe lângă aceasta, crăcile de aur sunt considerate talisman generator de protecție împotriva spiritelor rele și a intemperiilor vremii precum și de prosperitate și belșug.⁴

¹ *Ibidem*, 114.

² *Ibidem*, 116-117. Moș Crăciun este foarte probabil o reprezentare folclorică a lui Saturn senex, (Saturn cel bătrân), cea mai veche divinitate corespondentul lui Cronos, denumit și Deus Daciae (Zalmoxe) de către unii autori antici precum Mnaseas, Diogene Laertios și Hesychius. De aici și identificarea acestuia cu Moș Crăciun, care aduce daruri, ca în epoca de aur, când Saturn oferea oamenilor un trai ușor, fericit și fără griji.

³ *Ibidem*, pp. 118-119. În preajma Crăciunului, se mai păstrează obiceiul ca oamenii să își procure măcar o cracă de vâsc, pe care s-o păstreze în casă între Crăciun și Anul Nou, având credința străveche că acesta aduce noroc, prosperitate și sănătate în anul următor celor care stau sau se sărută sub craca de vâsc în noaptea de Crăciun sau în cea de Anul Nou. O manifestare cu același scop este uratul cu Sorcova, în care urarea se făcea în timp ce corpul celui sorcovit era atins ritmic cu creanga de aur (crăci de vâsc), și nu cu flori artificiale, din hârtie, cum menționează, Dex-ul.

⁴ George James Frazer, *Creanga de aur*, vol. IV (Editura Minerva, 1980), 79-172, apud: Gabriel Gheorghe, „Originea cuvântului Crăciun”..., 120.

Pe lângă aceasta, se pare că și în medicina modernă românească sunt confirmate proprietățile curative ale vâscului, care conține ca principii active: saponozide triterpenice, alcoolii (viscoli), amine (colina, acetil colina), aminoacizi, vitamine (C și E), glicozizi, polipeptide (viscotoxina), fiind recomandat ca hipotensor accentuat, vasodilatator coronarian și periferic, antispasmodic, cardiotonic, antimitotic (cu acțiune anti tumorală, utilizat în anumite forme de cancer) precum și adjuvant pentru arterioscleroză și tulburări circulatorii, crize de astm, tuse convulsivă, sughițuri persistente, migrene și multe alte afecțiuni.¹

Această simplă enumerare de virtuți mitice dublate de proprietățile medicinale sugerează dimensiunea importanței vâscului, sunt motive ce ar justifica organizarea unei mari sărbători în cinstea acestei plante miraculoase, fiind de fapt dedicată moșilor aducători de leacuri salvatoare. Această ipoteză se referă la faptul că, din cele mai vechi timpuri, au existat în spațiul românesc numeroase mănăstiri, în care trăiau călugări și sihaștri isihăști care aveau unele cunoștințe de fitoterapie. Astfel, într-o zonă acoperită preponderent de păduri, în timpul iernilor grele, datorită lipsei fructelor și legumelor verzi și implicit a vitaminelor oamenii acelor timpuri se îmbolnăveau de scorbut, o boală foarte gravă, datorată lipsei de vitamină C în alimentație, care se manifestă prin slăbirea forței musculare, anemie, sângerarea gingiilor, căderea dinților, apariția unor plăgi deschise. În aceste situații, călugării și sihaștrii din mănăstiri recoltau crăci de vâsc și le duceau în sate, învățându-i pe oameni cum să le folosească, pentru ei și pentru animalele lor (decoct, infuzie, tocarea și mâncarea frunzelor verzi crude) pentru a se vindeca de această boală cumplită, înainte de a se cunoaște existența vitaminei C. Un astfel de călugăr, purtând în spinare desaga doldora cu crăci sacre, ar fi fost numit de săteni *Moșul cu crăci* sau *Moș Crăciun*.

Această ipoteză, departe de a constitui o explicație etimologică incontestabilă, se distinge însă printr-o argumentație foarte coerentă și bine documentată, asociind etimologia termenului *Crăciun* cu sărbătoarea străveche a *Crăcilor sacre*, instituită în preistorie, ca reflex al unui aspect existențial vital în spațiul românesc.²

În concluzie, această analiză etimologică pune în lumină o problemă foarte complexă, care, deși a fost discutată de mai bine de două secole de către lingviști și cercetători din diferite domenii, se pare că nu a fost pe deplin și unanim rezolvată și soluționată, iar cuvântul *Crăciun* rămâne exponentul unor fenomene lingvistice, semantice și istorice proprii teritoriului carpatodunărean.

References:

- *** *Dicționarul dialectului aromân general și etimologic*. Ediția a II-a augmentată. București: Editura Academiei Române, 1974.
- *** *Dicționarul de istorie veche a României*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.
- *** *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Editura Academiei Române, 1975.
- *** *Dicționarul limbii române moderne*. București: Editura Academiei Române, 1958.
- Antim Ivireanul. *Didahii*. Chișinău: Editura Litera, 1998.
- Bălașa, Dumitru. „Cuvântul românesc Crăciun în antroponomie, toponimie, folclor și etimologie.” *Mitropolia Olteniei* 1–2 (1973): 97-140.
- Bob, Ioan. *Dicționarul românesc, lateinesc și unguresc*. Tomul I. Cluj, 1822–1823.
- Çabej, Eqrem. „Crăciun.” *Studii și cercetări lingvistice* XII (1961): 313–317. București: Editura Academiei.
- Caraman, Petru. *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi*. Iași, 1931.
- Ciungu, Ion. „Ce știm despre etimologia cuvântului Crăciun în limba română?” <http://protopopiatavrig.blogspot.com/2011/11/> (accesat la 18 decembrie 2025).
- Crăciun, Florentin, Mircea Alexan și Carmen Alexan. *Ghidul plantelor medicinale uzuale*. București: Editura Recoop, 1988.
- Curticăpean, Diana. „Studiu privind etimologia cuvântului Crăciun.” <http://www.asociatia-profesorilor.ro/studiu-privind-etimologia-cuvantului-craciun.html> (accesat la 18 decembrie 2025).
- Densușianu, Aron. *Istoria limbii și literaturii române*. Ediția a II-a. Iași, 1894.
- DEX Online. „Crăciun.” <https://dexonline.ro/definitie/cr%C4%83ciun> (accesat la 18 decembrie 2025).
- Frazer, George James. *Creanga de aur*. Vol. IV. București: Editura Minerva, 1980.
- Gheorghe, Gabriel. „Originea cuvântului Crăciun.” În *Studii de cultură și civilizație românească*, 111–128. București: Editura Fundației Gândirea, 2001.
- Graur, Alexandru. „Crăciun.” *România Literară* III, nr. 2 (1970): 13-20.

¹ Florentin CRĂCIUN, Mircea și Carmen ALEXAN, *Ghidul plantelor medicinale uzuale*, Editura Recoop, (București, 1988), 38.

² Gabriel GHEORGHE, „Originea cuvântului Crăciun”..., 125-128.

- Hașdeu, Bogdan P. *Etymologicum Magnum Romaniae*. Vol. I. București: Editura Minerva, 1972.
- Ionescu, Ion. „Despre originea și înțelesul cuvântului Crăciun în limba română.” *Mitropolia Olteniei* 11–12 (1971): 820–849.
- Ionescu, Ion. „Etimologia cuvântului Crăciun.” <https://www.crestinortodox.ro/craciun/craciun-ortodox/etimologia-cuvantului-craciun-68385.html> (accesat la 18 decembrie 2025).
- Iorga, Nicolae. *Istoria românilor*. Vol. II. București, 1936.
- Micu-Klein, Samuel, și Petru Maior. *Dicționar românesc-latinesc-unguresc-nemțesc*. Budapesta, 1825.
- Nicolescu-Leordeni, Nicolae. „Crăciunul.” *Glasul Bisericii* 11–12 (1966): 1026–1029.
- Nicolescu-Leordeni, Nicolae. „Contribuții la clarificarea originii sărbătorii Crăciunului.” *Studii Teologice* 3 (1987): 73–103.
- Paliga, Sorin. *Thracian and Pre-Thracian Studies*. Bucharest, 1999.
- Papahagi, Pericle. „Sur Crăciun «Noel».” *Langue et littérature. Bulletin de la Section Littéraire* III, nr. 1–2 (1946): 10–12.
- Pârvan, Vasile. *Contribuții epigrafice la Istoria creștinismului daco-roman*. București, 1911.
- Simonescu, Dan. *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi, 1726*. București: Fundația Regele Carol I, 1939.
- Teleoacă, Dana-Luminița. „Sărbătoarea «Nașterii Domnului» la români și la alte popoare europene.” *Memoria Ethnologica* 56–57 (2015): 88–99.
- Vinereanu, Mihai. „Originea cuvântului Crăciun.” <https://limbaromana.org/revista/originea-cuvantului-cr%C4%83ciun/> (accesat la 18 decembrie 2025).

BIONOTE:

Dan Alexandru Streza is an orthodox priest and lecturer at ‘Andrei Șaguna’ Theology Faculty, ‘Lucian Blaga’ University of Sibiu, Romania. He is specialised in both theology and music, as a member of the university’s Theological Research Centre.